

سرشناسه: رجب‌زاده، هاشم، ۱۳۲۰ -

عنوان و نام پدیدآور:

تاریخ تجدد ژاپن / هاشم رجب‌زاده.

مشخصات نشر:

تهران: مؤسسه فرهنگی - هنری جهان کتاب، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری:

۲۶۴ ص؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.

فروست: تمدن و فرهنگ؛ ۴.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۲-۹۱-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

موضوع: ژاپن -- تاریخ

موضوع: تجدد -- ژاپن -- تاریخ

موضوع: Modernity -- Japan -- History

موضوع: Japan -- History

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ت ۲۳ ر / DS ۸۳۵

رده‌بندی دیویی: ۹۵۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۱۶۸۳۳

تاریخ تجدّد ژاپن

هاشم رجب زاده

چهارم کتاب

انتشارات مؤسسه فرهنگی - هنری

تاریخ تجدّد ژاپن

هاشم رجب‌زاده

چاپ اول: ۱۳۹۷

تعداد: ۵۵۰ نسخه

همه حقوق محفوظ است.

تهران. صندوق پستی ۷۷۶۵-۱۵۸۷۵

تلفن: ۸-۰۹۷-۶۶۹۶۸۰

email: info@jahaneketab.ir

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۲-۹۱-۶

۲۵۰۰۰ تومان

فهرست

۹.....	مقدمه
۱۳.....	بهره یکم: زمینه‌های تغییر؛ از دوره ادو به عصر تجدد
۱۵.....	دوره اول ادو
۱۵.....	توگواوا به یاسو و نخستین جانشینان او، استقرار حکومت لشکری و جامعه طبقاتی
۲۱.....	تحریم مسیحیت و بریدن از دنیای خارج
۲۴.....	دوره دوم ادو
۲۴.....	زمینه و نشانه‌های دگرگونی، (۱۸۶۷-۱۷۱۶)
۳۳.....	افول نظام باکوفو و پایان حکومت سپهسالاری
۴۰.....	جریان‌های فکری و فرهنگی در دوره توگواوا
۴۴.....	مکتب کنفوسیوس و سیاست
۴۵.....	آموزش جوانان
۴۶.....	مکتب دانش ملی و احیای شینتو
۴۸.....	سامورایی و مرگ
۵۰.....	هنر و ادبیات در دوره توگواوا
۵۹.....	بهره دوم: بنیاد ژاپن نوین (۱۸۷۳-۱۸۶۸)
۶۱.....	ژاپن در برابر غرب

۶۷	بازتاب ژاپن.....
۸۰	تدبیر نظام نو.....
۸۶	الغای خان‌خانی؛ تقسیمات کشوری تازه.....
۹۰	مایه‌های دگرگونی.....
۹۴	مردان عزم و عمل و دیوانسالاری جدید.....
۱۰۲	ماهیت تحول، ویژگی‌های نهضت تجدّد.....
۱۰۵	نظام نوین و اصلاحات ساختاری.....
۱۰۷	اصلاحات ارضی و مالیاتی.....
۱۰۹	پایان کار طبقه سامورایی.....
۱۱۲	اصلاحات نظامی.....
۱۱۴	توسعه اقتصاد.....
	تجدّد و سیاست خارجی؛ باز شدن واقعی ژاپن به روی خارج؛
۱۱۸	هیئت سفارت ایواکورا.....
۱۱۹	مسئله کُره.....
۱۲۱	تجدّد یا غرب‌گرایی.....
۱۲۵	استخدام کارشناسان و معلمان خارجی.....

بهره سوم: ژاپن در راه عظمت - بحران مشروطیت (۱۸۹۴-۱۸۷۳)..... ۱۲۹

۱۳۴	تنش‌ها و ناآرامی‌ها؛ مبارزه‌جویی سیاسی و نظامی.....
۱۳۴	نهضت آزادی و مشروطه‌خواهی.....
۱۴۰	سازمان‌ها و احزاب سیاسی.....
۱۴۳	آزادی بیان.....
۱۴۴	مشروطیت و قانون اساسی میجی ۱۸۸۹.....
۱۴۷	تدوین قانون اساسی.....
۱۴۹	تقسیمات کشوری.....
۱۵۳	قانون اساسی و نظریه کوکوتای (جوهر حاکمیت ژاپن).....
۱۵۷	نخستین انتخابات مجلس شورا، آزمون مشروطه.....
۱۶۰	شتاب تجدّد در سال‌های ۱۸۹۴-۱۸۷۳.....
۱۶۳	ارتش نوین.....
۱۶۵	جامعه میجی: مردم، قانون و فرهنگ.....
۱۶۵	آموزش.....

۱۷۲	اقتصاد پیشرفته
۱۷۷	شبکه حمل و نقل: کشتیرانی، راه آهن
۱۷۸	واحدهای تولیدی
۱۸۳	اندیشه تجدد و پیشروان آن
۱۹۰	میجی و رهبران نهضت
۱۹۴	فرهنگ، هنر و ادب در سال‌های پس از نهضت

بهره چهارم: ثمره تلاش: پیروزی در دو جنگ و پایان یک عصر

۱۹۹	(۱۸۹۵-۱۹۱۲)
۱۹۹	تجدید نظر در پیمان‌ها
۲۰۳	مسئله کُره و جنگ ژاپن و چین، ۱۸۹۵
۲۰۸	پیروزی تلخ و شیرین - مداخله سه قدرت
۲۱۰	پیامد پیروزی بر چین و مداخله سه دولت: تقویت نظامی
۲۱۳	مطامع قدرت‌ها در چین
۲۱۵	شورش مُشت‌زنان در چین
۲۱۷	اتحاد ژاپن و بریتانیا
۲۲۰	جنگ روس و ژاپن: ۱۹۰۴-۱۹۰۵
۲۲۵	پیروزی نظامی و عروج دیپلماتیک
۲۳۲	سیاست داخلی و احزاب
۲۳۷	ادامه پیشرفت اقتصادی
۲۴۳	احوال اجتماعی در پایان عصر میجی
۲۴۸	ادب، هنر، اندیشه و فرهنگ در پایان عصر میجی
۲۵۳	کتابنامه
۲۵۷	تصویرها

مقدمه

بالنده شدن و درخشش صنعتی، جلوه فرهنگ و هنر والای ژاپن و نیز پیشرفت و تعالی مادی و اقتصادی آن در عصر جدید توجه فزاینده محققان را در گوشه و کنار جهان به خود گرفته، اما در این میان به تاریخ سرزمین خاستگاه خورشید کمتر پرداخته شده است. چند سالی بیش نیست که پژوهندگان دریافته‌اند که تمدن و جامعه و هنر و همه جلوه‌های فرهنگ و حیات معنوی یک ملت را باید بر پایه تاریخ و گذشته آن بررسیید. محققان ژاپنی نیز آگاهی تازه‌ای به این معنی یافته‌اند، و در این سال‌ها بسیاری از گوشه‌های تاریک تمدن و تاریخ ژاپن در پرتو معرفت علمی درآمده و آثار فراوان از روزگار باستان سر از خاک برآورده است.

نزدیک چهل سال پیش، ناشری آشنا که دلبستگی‌ام را به ادب و هنر ژاپن می‌دید خواست که کتابی در معرفی تاریخ ادبیات ژاپن برای فارسی‌زبان‌ها آماده کنم. جست‌وجوهای نخستینم در منابع و مآخذی که در دسترس بود روشن ساخت که فرهنگ و هنر و ادب ژاپن را نمی‌توان بیرون از زمینه تاریخ این سرزمین و مردمش شناخت؛ زیرا که این مایه‌ها همه از بستر تاریخ برآمده و بارور شده، و از این رو پیش از هر چیز آشنا شدن با تاریخ ژاپن بایسته است. پس، ناگزیر دیدم که نخست به فراهم آوردن دفتری در معرفی تاریخ ژاپن پرداخته شود.

تحقیق و نگارش و تألیف تاریخ ژاپن، هرچند به صورت مجموعه مقاله‌هایی مرتبط برای شناختن زمینه‌ها و مایه‌های فرهنگ و تمدن امروز سرزمین آفتاب، چند سال کشید؛ و کتاب تاریخ ژاپن از آغاز تا معاصر با دور بودنم از ایران و کمی فرصت و حوصله برای یافتن ناشری دلسوز و آگاه با تلاش طاقت‌فرسا و پی‌گیری مشفقانه خواهرم خانم افسر رجب‌زاده که خود پژوهنده و ادب‌دوست و کتاب‌شناس است در شهریورماه ۱۳۶۵ از چاپ درآمد. خواننده گرامی با تصوّر دشواری‌های فراوان سال‌های میانه جنگ، که نگرانی همه ایرانیان زنده ماندن و راندن متجاوز بود، می‌تواند اندکی از گرفتاری‌های این کار را در نظر آورد. ۲۰۰۰ نسخه چاپ شده (هنوز معجزه همه‌گیر شدن کتاب نخواندن مردم و اینترنت و دنیای مجازی روی نداده و تیراژ کتاب به یکصد نسخه پایین نیامده بود) بیش‌تر فضای

آپارتمان کوچکم در تهران و بخشی از انبار خانه‌های خویشاوندان را پُر کرد. یک جلد از آن هم برای فروش سپرده نشد؛ و با یاری چند کتابفروش آشنا راهی یافتند که این کتاب به‌رایگان به هر دانشجو و پژوهنده مشتاق رسانده شود، و نیز هرساله به تعداد شرکت‌کنندگان در گردهمایی سالانه انجمن دوستی ایران و ژاپن و دیگر مجالس علمی مرتبط با ژاپن فرستاده و توزیع شود.

✱

کتاب تاریخ ژاپن از آغاز تا معاصر، که عنوان فرعی آن نگاهی به زمینه‌ها و مایه‌های فرهنگ و تمدن امروز سرزمین آفتاب است، دو فصل دارد: یکی شرح رویدادهای پیش از تجدّد، با عنوان «از آغاز تا نهضت (سال ۱۸۶۸)» و دیگری «از نهضت (تجدّد) تا پایان جنگ (سال‌های ۱۸۶۸ تا ۱۹۴۵)».

کتابی که با عنوان تاریخ تجدّد ژاپن در دست دارید بازنوشته‌ای است از فصل‌های میانی کتاب تاریخ ژاپن از آغاز تا معاصر، و به سخن دقیق‌تر از آغاز شرح وقایع دورهٔ ادو و حکومت خاندان سپهسالاری توکوگاوا (سال‌های ۱۶۰۳-۱۸۶۷) تا پایان بهرهٔ ۱۲ بخش دوم آن کتاب که «ثمرهٔ تلاش، پیروزی در دو جنگ و پایان یک عصر» عنوان دارد (سال‌های ۱۸۹۵ تا ۱۹۱۲، همان سال درگذشتن امپراتور میجی).

✱

در آوردن نام کسان در این کتاب شیوهٔ مرسوم دنبال شده است. در نام‌های ژاپنی، نخست نام خانواده و سپس نام کوچک آمده و در رجوع‌های بعدی بیش‌تر نام خانواده نوشته شده، مگر در افراد خانواده‌های بزرگ مانند شوگون (سپهسالار فرمانروای ژاپن)، از نمونهٔ توکوگاوا، که نام کوچک آنها یاد شده است تا از دیگر مردان این خاندان ممتاز باشد. در ژاپن از سدهٔ ششم تا نوزدهم خاندان‌های نیرومند به نام پادشاه فرمان می‌راندند، و حکومت در این خاندان‌ها موروثی بود. ازین‌رو افراد و فرمانروایان هر خاندان بیش‌تر به نام کوچک‌شان یاد می‌شوند تا از فرمانروایان دیگر این سلسله بازشناخته شوند. در این خاندان‌ها، بنا به رسم، در نام کوچک مردان که بیش‌تر مرگب از دو جزء یا دو کانیجی (نشانهٔ مفهوم‌نگار خطّ چینی-ژاپنی) است، یک جزء آن در نام بیش‌تر مردان آن خاندان یکسان، و جزء دیگر متفاوت است. برای نمونه، در نام کوچک حاکمان خاندان توکوگاوا که در سال‌های ۱۶۰۳ تا ۱۸۶۸ بر ژاپن فرمان می‌راندند، جزء «یه» یا «یوشی» در نام کوچک نزدیک به همه‌شان بود، چنان‌که فرمانروایان اوّل تا هشتم توکوگاوا به‌ترتیب یه‌یاسو، یه‌میتسو، یه‌تسونا، تسونایوشی، یه‌نوبو، یه‌تسوگو و یوشی‌مونه نام داشتند.

✱

گفته‌اند که آرزو بر جوانان عیب نیست؛ اما نه بر نویسنده این یادداشت که چهار سال دیگر به هشتاد سالگی می‌رسد. باز، اگر عمری و فرصتی و توانی باقی باشد خواهد کوشید که در پی تاریخ دوره باستان و دوره میانه که انتشار یافته است و تاریخ تجدّد ژاپن و میجی، امپراتور ژاپن (سالشمار تاریخ عصر میجی) که اکنون منتشر می‌شود، دو کتاب دیگر - یکی در معرفی وقایع دوره امپراتور تایشو (سال‌های ۱۹۱۲ تا ۱۹۲۶) و دیگری در شرح رویدادهای دوره امپراتور شووا (سال‌های ۱۹۲۶ تا ۱۹۸۹) - آماده سازد. اگر هم قضای آسمان این است که این دو دفتر تازه درآمده پایان کار این قلم در معرفی تاریخ ژاپن به پارسی‌زبانان باشد، باکی نیست زیرا که جوانان برومند دانادل روشن‌روان بسی بهتر از عهده این کار برخوانند آمد.

این مقدمه را با ابراز قدرشناسی و تقدیم سپاس قلبی ام به آقای مجید رُهبانی مدیر دل‌آگاه و دانش‌دوست نشر «جهان کتاب» به پایان می‌برم که با همه دشواری‌های نشر کتاب تدوین ویرایش تازه‌ای از تاریخ تجدّد ژاپن را پیشنهاد کردند، و پس از آن هم درخواستم را برای نشر جداگانه و همزمان این اثر و ترجمه فارسی گزیده‌ای از تألیف پُرمایه دونالد کین، میجی، امپراتور ژاپن، به صورت دو کتاب به‌هم‌پیوسته پذیرفتند. برای ایشان و همکاران فرزانه و فرهیخته‌شان به‌روزی و برکامی آرزو دارم.

هاشم رجب‌زاده

اوساکا، ۲۱ مرداد ۱۳۹۶